

KASVATTAJA LEIKKIYMPÄRISTÖN LUOJANA PÄIVÄKODISSA

Susanna Hietala

Opinnäytetyö, kevät 2015

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK) + Lastentarhanopettajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hietala, Susanna. Kasvattaja leikkiympäristön luojana päiväkodissa. Helsinki, kevät 2015, 43 s., 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Helsinki. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena kasvattajat kokevat leikin eräässä päiväkodissa Keravalla, minkälainen on hyvä leikkiympäristö kasvattajien näkökulmasta sekä minkälaisena kasvattajan rooli koetaan leikkiympäristön luojana päiväkodissa.

Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää. Aineiston hankinta toteutettiin lomakehaastattelulla. Haastattelulomake jaettiin kaikille päiväkodin kasvattajille. Opinnäytetyössäni käytettiin nimekettä kasvattaja päiväkodin hoito-, opetus- ja kasvatushenkilöstöön kuuluvista työntekijöistä. 11:sta kasvattajasta 7 palautti lomakkeen.

Lomakehaastattelu oli jaettu neljään osa-alueeseen. Näitä olivat leikki päiväkodissa, fyysinen leikkiympäristö, psyykkinen ja sosiaalinen leikkiympäristö sekä kasvattajan rooli leikkiympäristön luomisessa. Lisäksi vastaajat saivat halutessaan lopuksi kertoa vapaamuotoisesti päiväkodin leikkiympäristöstä.

Vastaukset analysoitiin teemoittain haastattelulomakkeen rungon mukaisesti. Tutkimustulosten mukaan päiväkodin leikkiympäristö koettiin pääsääntöisesti hyväksi. Leikkitilojen koettiin vaikuttavan merkittävästi siihen, kuinka toimivaksi leikkiympäristö on mahdollista saada. Kasvattajan rooli nähtiin tärkeänä jokaisella leikkiympäristön osa-alueella. Muutosehdotuksia vastauksista tuli esiin melko vähän.

Asiasanat: leikki, leikkiympäristö, kasvattajan rooli, vuorovaikutus

ABSTRACT

Hietala, Susanna. A pedagogue as the establisher of play environment at the kindergarten. 42p. 2 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Spring 2015. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Degree: Bachelor of Social Services.

The purpose of this thesis was to research how pedagogues perceive playing at the kindergarten in Kerava, Finland, what in their perspective is a good play environment, and how the role of a pedagogue is perceived as an establisher of play environment at the kindergarten.

A qualitative research method was used for the thesis. The acquisition of data was executed through an open survey. The survey was distributed to all of the pedagogues at the kindergarten. In my thesis the term “pedagogue” was used for employees belonging to the staff in the fields of nursing, education and parenting. The themed open survey frame was divided into four sections. These were play, physical play environment, mental and social environment, and the role of the pedagogue as the establisher of the play environment. Additionally the answerers could give an informal comment about the play environment of the kindergarten.

The play environment of the kindergarten was generally thought to be good. The significance of the premises was perceived to be major whilst building and modifying the play environment, though the premises were also seen as a rather large obstacle in making the play environment as functional as possible. The role of a pedagogue was seen as important in every field of the play environment. Very few suggestions for improvement surfaced from the answers.

Keywords: play, play environment, pedagogue's role, interaction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 PÄIVÄKOTI VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ	7
2.1 Varhaiskasvatus	7
2.2 Päiväkotitoiminta varhaiskasvatusympäristönä	8
2.2.1 Fyysinen ympäristö	9
2.2.2 Psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö	10
3 NÄKÖKULMIA LEIKKIIN	12
3.1 Leikin määrittelyä.....	12
3.2 Leikkiteorioita	13
3.3 Kasvattajan rooli leikkiympäristön luojana.....	15
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	18
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	18
4.2 Tutkimusympäristö.....	18
4.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmä	19
4.4 Aineiston analyysi	20
5 TULOKSET	22
5.1 Leikki päiväkodissa	22
5.2 Fyysinen leikkiympäristö	23
5.3 Psyykkinen ja sosiaalinen leikkiympäristö.....	25
5.4 Kasvattaja leikkiympäristön luojana	27
6 POHDINTA	30
6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	30
6.2 Ammatillinen kasvu	31
6.3 Johtopäätökset	33
6.4 Jatkotutkimuskysymykset	35
LÄHTEET.....	37

LIITE 1: Saatekirje.....	40
LIITE 2: Haastattelulomake.....	41

1 JOHDANTO

Leikki on lapselle ominaisinta toimintaa. Leikin merkitystä ja sen tärkeyttä korostetaan niin päivähoidossa kuin yleisessä keskustelussakin. Leikki on myös lasten näkökulmasta tärkeää.

Lapset tuovat leikin tullessaan myös päiväkotiin. Ilman leikkiä elämästä puuttuu jotain olennaista ja siksi on varmistettava, että edellytykset leikkiin ovat parhaat mahdolliset. Tyydytystä tuova leikki kuuluu olennaisena osana lapsuuteen myös päivähoidossa. (Kalliala 2008, 39.)

Miten lapsen leikki sitten nähdään päiväkodissa ja mitkä asiat vaikuttavat leikin toteuttamiseen parhaalla mahdollisella tavalla sekä mikä on kasvattajan rooli päiväkodissa leikkiympäristön luomisessa?

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa varhaiskasvatusympäristö jaetaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Opinnäytetyössäni käsittelen leikkiympäristöä kaikista kolmesta näkökulmasta käsin, koska jokainen osa-alue vaikuttaa omalta osaltaan ratkaisevasti hyvän leikkiympäristön luomiseen.

Kasvattajan omat tiedot sekä asenne vaikuttavat päiväkotitoiminnassa myös siihen, minkälaisena hyvä leikkiympäristö sekä kasvattajan rooli sen rakentamisessa koetaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, minkälaisena kasvattajat kokevat leikin eräässä päiväkodissa Keravalla, minkälainen on hyvä leikkiympäristö kasvattajien näkökulmasta sekä minkälaisena kasvattajan rooli koetaan leikkiympäristön luojana päiväkodissa.

Opinnäytetyöprosessi lähti liikkeelle siitä, että leikin merkityksestä keskustellaan paljon. Tässä opinnäytetyössä käsittelen päiväkotia varhaiskasvatus- ja leikkiympäristönä. Perehdyn leikin määritelmiin sekä kasvattajan rooliin leikkiympäristön luojana.

2 PÄIVÄKOTI VARHAISKASVATUSYMPÄRISTÖNÄ

2.1 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka tapahtuu pienten lasten eri elämänpiireissä. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Yhteiskunta järjestää, valvoo ja tukee varhaiskasvatusta, joka koostuu hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Boströmin (2006) mukaan teoreettisesti ja tutkimuksellisesti hoito, kasvatus ja opetus voidaan erottaa toisistaan, mutta päiväkodin käytännön kasvatustoiminnassa ja lasten kokemuksissa se ei ole samalla tavalla mahdollista. Kun kasvattaja auttaa lasta rakentamaan ja käyttämään tietoja ja taitoja, kasvattaja myös vaikuttaa lapsen arvoihin ja asenteisiin sekä osoittaa lapselle huolenpitoaan. Yksittäisissä tilanteissa joku näistä kasvatuksen ulottuvuuksista saattaa olla hallitseva ja joissakin tilanteissa vain yksi niistä on selvästi esillä. (Karila & Lipponen 2013, 36–37.)

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on keskeinen merkitys (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11).

Lapsilähtöinen varhaiskasvatus tarkastelee varhaiskasvatusta lapsen kautta. Lapsen todellisen oppimisen ja oivaltamisen ehto on oma tutkiminen ja kokeilu. Keskeisenä näkökulmana lapsilähtöisessä varhaiskasvatuksessa on, että lapsi otetaan aiempaa paremmin huomioon oman minuutensa ja tietämyksensä aktiivisena luojana. Voimakas usko lasten kykyihin ja potentiaaliin ovat ominaista lapsilähtöisyydelle. (Kinos 2001, 30, 34.)

Tärkeä osa varhaiskasvatusta on myös lapsen osallisuuden huomioiminen. Yksilöllisyyden tukemisesta on puhuttu jo aiemmin paljon ja nyt huomio keskusteluissa on siirtynyt entistä enemmän siihen, että lapsi nähdään tärkeänä vaikuttajana osana ryhmää ja yhteistä toimintaa. (Turja 2011, 46.)

On tärkeää huomioida lapsen osallisuus jokapäiväisissä arjen toiminnoissa ja näin mahdollistaa lapsen tuntemusta siitä, että hänet huomioidaan ja hän on tärkeä. Tätä kautta lapsi kokee tulleen kuulluksi ja ymmärretyksi. Lapselle tulee taata tunne yhteenkuuluvuudesta yhteisöön. Tämä tukee lapsen osallisuutta ryhmän päätöksenteoissa ja toiminnoissa. (Leinonen ym. 2010, 5–6.)

Varhaiskasvatuksen keskeisenä voimavarana on ammattitaitoinen henkilöstö. Laadukkaan varhaiskasvatuksen näkökulmasta on olennaista, että koko kasvatusyhteisöllä ja jokaisella kasvattajalla on vahva ammatillinen osaaminen ja tietoisuus. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.)

Hallituksen esitys varhaiskasvatuslain 1.vaiheeksi hyväksyttiin eduskunnassa 13.3.2015. Päivähoitolain nimi päätettiin muuttaa varhaiskasvatuslaiksi ja Opetushallitus varhaiskasvatusta ohjaavaksi asiantuntijavirastoksi. Sen tehtävänä on valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden laatiminen. (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ 2015.)

2.2 Päiväkoti varhaiskasvatusympäristönä

Päiväkodit ovat merkittäviä lapsuuden ympäristöjä. Sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (Stakes 2005) kuin Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2010) hyvä oppimisympäristö on esitetty varhaiskasvatustoiminnan järjestämisen yhtenä lähtökohtana (Karila & Lipponen 2013, 70).

Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö rakentuu jatkuvasti arjen käytännöissä. Päiväkotiympäristö rakentuu sisäisten, päivittäisten prosessien tuloksena. Toisaalta taas yhteiskunnalliset ja kulttuuriset tekijät ovat keskeisesti vaikuttamassa päiväkotiympäristön muotoutumiseen. Mukana ovat aina molemmat tasot, kun yksittäistä pedagogista toimintaympäristöä rakennetaan arjen toiminnoissa. Rakentuva toimintaympäristö vaikuttaa siihen, mitä varhaiskasvatus on ja miten se kussakin yhteiskunnassa toimii. (Karila & Lipponen 2013, 71–72.)

Varhaiskasvatusympäristöön kuuluvat tilat, lähiympäristö, materiaalit ja välineet sekä erilaisiin tilanteisiin toiminnallisesti liittyvät sosiaaliset ja psyykkiset ympäristöt. Ympäristö tulisi suunnitella joustavaksi, niin että sitä voidaan muuttaa tarpeen mukaan. Ympäristön monipuolisuus ja joustavuus herättävät lapsen uteliaisuuden, mielenkiinnon ja kokeilunhalun. Hyvin rakennettu ympäristö on sellainen, joka kannustaa lasta leikkiin, tutkimiseen, liikkumiseen, toimimiseen ja itsensä ilmaisuun. Myönteinen ilmapiiri ja turvallinen ympäristö ovat tärkeitä ja ympäristössä täytyy huomioida lasten terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät asiat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 17–18.) Ympäristön tulisi olla sellainen, että sitä voi muunnella lasten tarpeiden mukaan. Lapsi-

lähtöisestä toiminnasta voidaan puhua silloin, kun ympäristö tuottaa lapselle monipuolisia elämyksiä sekä kannustaa lasta omaehtoiseen toimintaan. (Karling ym. 2008, 197–198.)

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskuksen, varhaiskasvatuksen kehittämissyksikön, VKK-metron toiminnan teemana on vuosina 2014–2016 leikin ja leikillisten oppimisympäristöjen kehittäminen. Tavoitteena on tarkastella leikkiä lasten kasvu- ja oppimisympäristönä, joka vastaa heidän kehitys- ja oppimistarpeisiin. Tavoitteena on myös kehittää varhaiskasvatuksen leikillisiä oppimisympäristöjä niin, että ne vastaavat lasten tarpeisiin ja kiinnostuksen kohteisiin. (VKK-Metro 2014, 6.)

Hyvä leikkiympäristö innostaa ja motivoi lapsia työskentelemään, harjoittelemaan ja kokeilemaan. Ympäristön tulee tarjota haasteita lapsen taidoille, ajattelulle ja mielikuvitukselle. Hyvä leikkiympäristö vastaa myös erilaisten lasten ja eri oppimistyylien tarpeisiin. Leikillinen oppimisympäristö rakentuu yhteisöllisyydestä, mielikuvituksesta, tarinallisuudesta, tunteista, fyysisestä aktiivisuudesta ja se korostaa mahdollisuuksia. (VKK-Metro 2014, 6–7.)

2.2.1 Fyysinen ympäristö

Fyysinen ympäristö päiväkodissa koostuu konkreettisista ja rakenteellisista tekijöistä. Siihen kuuluvat päiväkotirakennus ja piha-alue. (Koivunen 2009, 179.) Tiloja tulisi voida muunnella lasten tarpeiden ja toimintojen mukaan (Karling ym. 2008, 198). Fyysinen ympäristö luo mahdollisuuden vuorovaikutuksen rakentumiselle. Vuorovaikutus rakentuu niin lasten kesken kuin lasten ja aikuisen välille. Fyysiseen ympäristön liittyviä keskeisiä asioita ovat turvallisuus, elämyksellisyys, monipuolisuus sekä myös mahdollisuus leikkiin, luoviin toimintoihin ja liikuntaan. (Parrila 2002, 214–215.)

Fyysinen ympäristö on lapsen leikistä puhuttaessa tärkeä, koska lapsille tulisi luoda mahdollisuus jättää leikit kesken ja jatkaa leikkiä myöhemmin. Tällainen käytäntö olisi hyvä, koska toiminnan uudelleen aloittaminen vaatii paljon aikaa. Myös keskeneräisten töiden esillä olo auttaa lapsia muistamaan tehtyjä asioita sekä sisäistämään niitä. (Karling ym. 2008, 198.)

Lasten omaehtoisen toiminnan huomioiminen fyysisessä ympäristössä on oleellista. Lasten tarpeet ja myös toiveet tulisi ottaa huomioon, kun suunnitellaan tilojen sisustusta

ja välineiden hankintaa. Päiväkodissa fyysisen ympäristön turvallisuudessa tärkeitä ovat sekä tilojen että välineiden turvallisuus. (Karling ym. 2008, 198.) Fyysinen ympäristö vaikuttaa myös oleellisesti lasten omaan toimijuuteen päiväkodissa (Lehtinen 2000, 32).

Varhaiskasvatusympäristön suunnittelussa tulee ottaa huomioon sekä esteettiset että toiminnalliset näkökulmat. Kun ympäristö on rakennettu hyvin, se on viihtyisä ja kannustaa lasta oppimaan, leikkimään, tutkimaan ja toimimaan monipuolisesti yhdessä ja yksin. Lapset ja vanhemmat voivat osallistua tilojen ja välineiden suunnitteluun. (Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 8.)

2.2.2 Psyykkinen ja sosiaalinen ympäristö

Psyykkisellä toimintaympäristöllä tarkoitetaan ilmapiiriä tai tunneilmastoa, joka vallitsee tilanteissa tai tilassa. Sitä ei voi selkeästi nähdä tai kuulla, vaan se liittyy pikemminkin lasten omiin kokemuksiin päiväkodista. Myös lapsen oikeus olla turvassa sisältyy psyykkiseen toimintaympäristöön. (Koivunen 2009, 182–183.) Merkittävää päiväkodin ilmapiirissä on, millaisen tunneilmapiirin aikuiset päiväkodissa luovat. Lasten on koettava olonsa turvalliseksi ja luottaa aikuisten toimintaan. (Karling ym. 2008, 198.) Lapsi uskalttaa olla oma itsensä ja toimia omaehtoisesti, kun hän kokee ympäristönsä turvalliseksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 50).

Leikkimisen onnistumisen näkökulmasta leikkiympäristön turvallisuus on kaiken perusta. Lasten on tunnettava olonsa turvalliseksi, jotta he voivat uppoutua leikkeihinsä. (Kalliala 2008, 50.)

Lapsen sosiaalinen ympäristö koostuu perheestä, lähisukulaisista, tuttavista ja päivähoidon aikuisista ja lapsista (Karling ym. 2008, 199). Päivähoidon sosiaaliseen ympäristöön voi sanoa sisältyvän kaikki, mitä kasvattaja ja lapsi hoitopäivän aikana tekevät (Koivunen 2009, 183).

Aikuisen ja lapsen välinen vuorovaikutus kuuluu päiväkodin arkeen. Aikuiset ovat avaintekijöitä, jotka vaikuttavat päiväkodin ilmapiiriin. Lasta kunnioittavan ja avoimen ilmapiirin huomaa heti. Myös välinpitämättömän ja kohtaamattoman ilmapiirin huomaa. Aikuisen ja lapsen välisen suhteen vaikeus on iso haaste kaikkialla, missä lapsi ja aikuinen kohtaavat. Päiväkotimaailmassa haaste on jokapäiväinen. (Kalliala 2008, 11, 259.)

Sosiaalisessa ympäristössä lapsi toimii toisten kanssa ja samalla oppii tuntemaan itseään ja ajatteluaan. Lapset myös oppivat asioita toisten toimintaa havainnoimalla sekä jäljittelemällä sitä. (Karling ym. 2008, 199.)

Sosiaalisessa ympäristössä vertaisryhmän merkitys on suuri. Lapset alkavat luoda ystävyyssuhteita vertaisryhmässä, joka päiväkodissa koostuu usein saman ikäisistä lapsista. (Karling ym. 2008, 199.) Päiväkotiryhmä on tyypillinen vertaisryhmä lapsille. Vertaisryhmässä opitaan itsetuntemusta, itsetuntoa, vertailua, sosiaalisen todellisuuden tajuaamista ja sosiaalisia taitoja. (Laine 2005, 195.) Lapsi opettelee vertaisryhmässä myös toimimaan tasavertaisesti ja kuuntelemaan muita (Karling ym. 2008, 167).

Alle 3-vuotias lapsi tarvitsee leikkimisensä tueksi aikuista, joka antautuu mukaan leikkiin ja nimeää, kuvaa ja kommentoi lapsen aloitteita. Kun aikuinen on läsnä, leikki pysyy turvallisena ja tarvittaessa aikuinen auttaa lapsia pääsemään eteenpäin konfliktitilanteissa. Yhteisessä leikissä ovat läsnä aikuisen ja lapsen havainnot ja kokemukset. Näiden yhteensovittaminen vie leikkiä eteenpäin ja auttaa lasta hallitsemaan yhä suurempia asiakokonaisuuksia. Läsnäolo, yhteiset jutut ja huumori vahvistavat yhdessä tekemisen perustaitoja. Näitä ovat vuorottelu, neuvottelu ja vastavuoroisuus. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54–55.)

Isompien lasten kanssa aikuisen ohjaus on enemmänkin innostamista, kannustamista ja yhdessä tekemistä sekä leikin mahdollistamista tila- ja päiväjärjestelyin. Iän myötä lasten leikit siirtyvät omille rajatuille alueille ja yhä suurempaa osaa mielekkään leikin kehittyessä näyttelevät lasten väliset suhteet. Myös leikkien roolit ja juonet tulevat yhä monimutkaisemmiksi. Tämä vaatii aikuisilta taitoa suunnitella ja järjestää niin fyysistä kuin sosiaalistakin leikkiympäristöä lasten ja ryhmän tarpeiden mukaiseksi. (Mikkola & Nivalainen 2009, 55.)

3 NÄKÖKULMIA LEIKKIIN

3.1 Leikin määrittelyä

Leikin keskeisinä tunnusmerkkeinä mainitaan vapaaehtoisuus, sisäinen motivaatio, tyydytys ja prosessin ensisijaisuus tuotokseen nähden (Kalliala 2008, 40).

Hintikka ym. määrittelevät leikin seuraavasti: ”leikki eroaa työstä ja tietoisesta oppimisesta juuri motivaationsa vuoksi: oppimisessa ja työssä kannustimena on konkreettinen tavoite, joka on toiminnan ulkopuolella”. Kyseisestä määritelmästä käy ilmi, että leikin motiivi on leikkimisessä, ei ulkopuolisessa tavoitteessa. (Hintikka, Helenius & Vähänen 2004, 42.)

Filosofi ja kulttuurihistorioitsija Johan Huizingan mukaan ihmisen olemusta kuvaa paremmin ”leikkivä ihminen” kuin ”viisas ihminen”. Tieteenalasta ja näkökulmasta riippuen leikin ja kulttuurin käsitteet ja rajat vaihtelevat ja tavoittavat ilmiön eri puolia. Huizinga pyrkii osoittamaan, että leikissä on inhimillisen kulttuurin ydin. Huizinga väittää, että kulttuuria ensin leikitään ja se syntyy leikin muodossa, leikkinä. Kulttuurin leikkiaines on välttämätön ja olennainen ehto kulttuurin kehittymiselle. (Kalliala 1999, 35.)

Caillois määrittelee leikin toiminnaksi, joka on vapaaehtoista, ennakoimatonta, erillistä, tuottamatonta, säännönmukaista ja kuvitteellista. Hän painottaa erityisesti leikin vapautta ja osallistumisen vapaaehtoisuutta. Hänen mukaansa leikkiin ei voi pakottaa eikä edes suostutella. Tuolloin leikki menettäisi jotain olennaista itsestään. Kun leikki tempaa mukaansa ja leikkiin uppoutuu täydellisesti, niin siitä tulee todellista. Tätä uppoutumista voi kuvata käsitteellä flow, virtaus. Kyseiseen kokemukseen kuuluu spontaani ilon ja riemun tunne ja itsen, toiminnan ja ympäristön erottamattomuus. (Kalliala 1999, 36.) Lapset leikkivät leikkimisen itsensä vuoksi ja parhaimmillaan juuri se tuottaa heille syvää tyydytystä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20).

Leikki kuitenkin erottuu muusta, tavallisesta elämästä, vaikka usein saakin siitä sisältönsä. On tärkeää erottaa, milloin leikitään ja milloin tehdään jotain muuta. Leikissä ennakoimattomuus on olennaista. Kuvitteluleikissä on oltava tilaa välittömälle ja vapaalle oivallukselle, keksimiselle ja muuntelulle. (Kalliala 1999, 36–38.)

Jotkut tutkijat korostavat oppimista leikissä. Joskus jopa niin, että leikkiä tarkastellaan ensisijaisesti lapsen kehityksen ja oppimisen näkökulmasta. (Kalliala 1999, 38.)

Aikuisten lista leikin hyötynäkökohdista on pitkä ja kattava. Lapsen kieli kehittyy, kuten myös hypoteettinen ja kausaalinen ajattelu, joustava yhdisteleminen, luova ajattelu, assosiativinen sujuvuus, ongelmanratkaisukyky ja kyky erottaa ulkoinen todellisuus leikin todellisuudesta. Lisäksi sosiaalis-emotionaalisten taitojen kehittymistä ja omien tunteiden säätelyä painotetaan. Lapsi voi luonnollisesti omaksua leikkiessään monenlaisia taitoja. Lapsi oppii leikkiessään, mutta ei leiki oppiakseen. (Kallila 1999, 39.)

Leikki lapselle ominaisena tapana toimia ja oppia tulee olla varhaiskasvatuksen toiminnan keskiössä. Leikissä mahdollistuu lapsen toimijuus ja leikki ilmentää lapsen omaa ajattelua ja tunteita. Pääosa lasten tulevaisuudessa tarvittavista taidoista ja niiden valmiuksista harjaantuvat monipuolisen leikin avulla. (VKK-Metro 2014, 4–5.)

3.2 Leikkiteorioita

Leikkejä luokitellaan monin tavoin eikä leikin kehitysvaiheita voida määritellä äärimmäisen tarkasti. Tärkeää on kuitenkin, että kasvattajat tiedostaisivat pää-periaatteita leikistä ja sen kehitysvaiheista, jotta esimerkiksi parhaan mahdollisen leikkiympäristön rakentaminen mahdollistuu lapsen tarpeet ja kehitysvaiheet huomioiden. (Kalliala 2008, 41–42.)

Leikin teoreettista taustaa tuon tässä työssä esille Jean Piagetin ja Lev Vygotskin tulkintojen pohjalta. Käsittelen myös lyhyesti Gregory Batesonin vuorovaikutuksellista näkökulmaa leikistä sekä Elkonin näkökulmaa leikistä oppimisen edellytysten luojana.

Jean Piaget (1896–1980) ja Lev Vygotsky (1896–1934) ovat pitäneet leikkiä tärkeänä lasten kehityksen ja oppimisen kannalta. Piagetin mukaan leikki on sidoksissa ajatteluun heijastaen sitä. Leikkiessään lapsi kehittää taitoja, joiden avulla hän voi ymmärtää kokemuksiaan ja ympäristöään. Nämä taidot lapsi oppii harjoittelemalla, toistamalla ja kokeilemalla. Erityisen tärkeänä Piaget piti lapsen kasvuympäristön merkitystä näiden taitojen kehittymisessä. Hän korostaa myös lapsen aktiivista roolia oppimisessa. (Hännikäinen 2004, 360–362.)

Piaget'n (1962) ajatuksia mukaillen, Lindqvist kirjoittaa, että aikuisen tehtävänä on luoda lapselle edellytykset kehittyä. Aikuisen tulisi pysytellä leikin ulkopuolella ja varata

tarvikkeita virikkeiden luomiseksi. Aikuinen voi vaikuttaa lapsen leikkiin välineiden ja ympäristön kautta. Lapsen leikin tulisi olla itseohjautuvaa ja näin lapselle voidaan tarjota mahdollisuus vahvistaa tietojaan ja käsitellä sisäisiä ristiriitatilanteitaan. (Lindqvist 1998, 51.)

Lev Vygotskyn mukaan leikki on esikouluikäisen lapsen johtavan toiminnan muoto ja kehityksen tärkein lähde. Vygotskyn mukaan leikki tuottaa kehitystä, sillä leikki luo lapselle lähikehityksen vyöhykkeen, joka on alue lapsen sen hetkisen kehitystason ja mahdollisen kehitystason välillä. Sen hetkinen kehitystaso viittaa lapsen itsenäiseen osaamiseen ja mahdollinen kehitystaso taas osaamiseen, jolle lapsi voi yltää aikuisten tai toisten lasten avulla. (Hännikäinen 2004, 362.)

Vygotsky`n mukaan ajattelu on vuorovaikutuksessa tietoisuuden kanssa ja tietoisuus on elävää ja muuttuvaa, joka kehittyy suhteessa ympäröivään kulttuuriin. Vygotsky`n teoriassa asioiden uudelleen kokeminen liittyy muistikuviiin. Luovuudella, jota Vygotsky pitää mielikuvituksena, ihminen voi saada aikaan jotain uutta. Vygotsky`n mukaan mielikuvituksen ja todellisuuden välillä on yhteys, jossa yksi tietoisuuden muoto on mielikuvaus. Mitä rikkaampi ihmisen kokema todellisuus on, sitä monipuolisempaa on mielikuvituksen käyttö. Mielikuvaus on keino tulkita kokemuksia ja tunteita. Tietoisuus, joka antaa tunteelle merkityksen ja sisällön, on yksi keskeisimmistä käsitteistä kulttuurihistoriallisessa teoriassa. Lapsi kehittää maailmasta tietoisuuttaan leikin avulla. Leikissä hän voi toteuttaa toiveitaan ja mielikuviaan sekä käyttää omaa tahtoaan. Vygotsky`n mukaan leikki on lapselle tärkein muoto ajatuksen, tunteen ja tahdon kehittymisessä. (Lindqvist 1998, 67–68.) Lapset oppivat parhaiten toimiessaan sopivan haasteellisten tehtävien parissa lähikehityksen vyöhykkeellä, joka toteutuu luontaisesti leikissä (VKK-Metro 2014, 5).

Kun leikkiä tarkastellaan vuorovaikutuksellisesta näkökulmasta, leikki alkaa huomattavasti aikaisemmin kuin esimerkiksi Vygotsky`n mukaan muodostuva mielikuvituksellinen leikki. Vuorovaikutuksellisesti leikki alkaa ennen kuin lapsi osaa muodostaa kuvitteellisen tilanteen. Vuorovaikutuksellisessa leikissä leikki alkaa jo silloin, kun lapsi vastaa esimerkiksi nauruun tai ilmeeseen. Samanaikaisesti kehittyy myös taito leikkiä. Vuorovaikutusta leikkijöiden kesken on tutkinut monialainen tutkija Gregory Bateson. Hänen mukaansa leikki alkaa jo äidin ja vauvanvälisistä leikeistä. Äidin ja vauvan suhde on vuorovaikutuksellista, jossa lapsi kehittyy leikkijäksi. Vuorovaikutuksellisessa

leikissä vastavuoroinen ja molemminpuolinen vahvistaminen on tärkeää ja kommunikointi on monitasoista. (Kalliala 2008, 40, 45–46.)

Hakkarainen toteaa Elkonin kirjoittaneen leikin mahdollisuuksista siitä näkökulmasta, että leikki on oppimisen edellytysten luoja. Kehittynyt ja haasteellinen leikki tuottaa merkittäviä oppimisen valmiuksia ja erityisesti kouluoppimisen edellytyksiä. Leikin tuottamia ovat vaikutus lasten motivaatioon, toisen henkilön näkökulman hahmottaminen, mielikuvien käytön kehittyminen sekä tahtomisen ja itsesäätelyn kehittyminen. (Hakkarainen 2008, 111.) Parhaimmillaan leikki lapsen oppimisympäristönä tuottaa onnistumisen kokemuksia ja leikin ja oppimisen iloa (VKK-Metro 2014, 5).

3.3 Kasvattajan rooli leikkiympäristön luoja

Marjatta Kalliala on tutkinut leikkiä väitöskirjassaan Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Väitöskirjan mukaan lapset osaavat hakea ajan ja tilan leikeilleen. Sellainen aikuinen, joka ymmärtää lasta ja hänen leikkiään, voi rikastuttaa leikkiä. (Kalliala 1999, 295, 297.)

Päiväkodissa lapset leikkivät, ja siksi aikuisten on otettava kantaa heidän leikkeihinsä. Suomessa leikkiä arvostetaan puheen tasolla, mutta käytännössä tämä ei ole ohjannut aikuisroolien tietoista kehittämistä suhteessa leikkiin. (Kalliala 2011, 49) Yhtenä kasvattajan tehtävistä on edellytysten turvaaminen leikissä (VKK-Metro 2014, 7).

Taina Kyrönlampi-Kylmänen on tutkinut väitöskirjassaan Arki lapsen kokemana suomalaisen 5–7-vuotiaan lapsen kokemusta arjesta. Tutkimuksen mukaan aikuisen tulisi kiinnittää huomiota siihen, että lapsella on mahdollisuus leikkiä omassa tahdissaan. Omaehtoiselle leikkimiselle tulisi jäädä riittävästi aikaa ja aikuinen oppii tuntemaan lasta paremmin, kun hän heittäytyy leikkiin mukaan lapsen kanssa. (Kyrönlampi-Kylmänen 2007, 190–192.)

Päiväkodissa henkilökunta vaikuttaa toiminnallaan ja kasvatuksellaan siihen, millainen leikkiympäristö on lapsille (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 86). Leikkiympäristön kehittäminen on vaativaa. Lasten tarpeet muuttuvat ajan mukaan, joten ei riitä, että päiväkohtiin on kerran hankittu se, mitä oletetaan lasten leikeissään tarvitsevan. Leikkiympäristöä onkin jatkuvasti ylläpidettävä ja uudistettava. Kaikki tila olisi käytettävä tarkoin hyödyksi. (Kalliala 2003, 207.)

Leikkiympäristön tietoinen luominen, uudistaminen ja ylläpitäminen ovat olennainen osa varhaiskasvatusta. Rikkaan leikkiympäristön rakentaminen perustuu kasvattajien asiantuntemukseen sekä lasten leikin kehitysvaiheista että leikkikulttuurista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

Myös lasten ajankohtaiset kiinnostuksen aiheet otetaan huomioon leikkiympäristön muokkaamisessa. Lapset voivat osallistua ympäristön ylläpitämiseen ja uudistamiseen kykyjensä mukaan. Myös vanhemmille leikkiympäristön rikastuttaminen tarjoaa luontevan yhteistyömahdollisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

Kun suunnitellaan sisä- ja ulkotiloja, otetaan niissä huomioon lasten ikä ja kehitysvaihe sekä erilaisten leikkien vaatimat aika-, tila- ja välineratkaisut. Välineiden tulisi olla monipuolisia sekä muunneltavia ja niitä tulisi olla riittävästi. Teoksessa leikistä totta lastentarhanopettajat Tienhaara ja Tamminen kertovat, että aikuisen rooli leikissä on heidän mielestään nimenomaan tilan, ajan ja välineiden mahdollistaja. (Hintikka 2004, 72.) Mahdollisuuksien mukaan leikkiympäristöä voi laajentaa lähiympäristöön ja luontoon (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22).

Aikuinen luo edellytykset leikille myös tarvittavilla materiaaleilla. Myös luonnosta löytyviä materiaaleja voi hyödyntää. Lapselle materiaalin merkitys on tärkeää, koska se helpottaa lasta pääsemään kuvitukselliseen rooliin leikissä. (Vähänen 2004, 43.)

Aikuisten käsitykset hyvästä leikkiympäristöstä vaihtelevat. Pedagogisilla virtauksilla on vaikutusta ajattelun ja toiminnan lisäksi myös esineympäristöön. Leikkiympäristön aika- ja kulttuurisidonnaisuus on silmiinpistävää. Ammattilaisen on helppo havaita, onko leikin ja leikkiympäristön hyväksi nähty vaivaa. Kalliala ja Tahkokallio toteavat, että Suomessa päiväkotien leikkiympäristöt ovat usein pelkistettyjä. Tähän on monia syitä, joista yksi on puhtauden ja siisteyden korostaminen, sillä siisteyden ja järjestyksen näkökulmasta leikkiminen on sotkemista. Päiväkodin arjessa siivoaminen ja leikkiminen ovatkin usein ristiriidassa keskenään. (Kalliala & Tahkokallio i.a., 18.)

Aikuisen on muistettava antaa leikille mahdollisuus. Lapselle on myös tärkeää antaa se tunne, että hänen leikkiään arvostetaan ja että aikuinen hyväksyy leikin ja pitää sitä tärkeänä asiana. (Hintikka 2004, 72.) Aikuisen on hyvä olla lähellä ja näin varmistaa lapsen turvallisuuden tunne (Vähänen 2004, 43).

Aikuiset rajaavat lasten elintilan ja leikin puitteet. Aikuiset määrittelevät lasten kokemuskentän sekä säätelevät leikin ajan, fyysisen tilan ja välineet. Aikuisten tulisi varjella leikin vapaaehtoisuutta ja välittömyyttä sekä lisätä toiminnallaan leikin tyydyttävyyttä ja pitkäkestoisuutta. Kuitenkin tehdä tämä niin, että leikin hallinta säilyy lapsilla. Myös ystävyyssuhteiden vahvistaminen sisältyy yhtenä osana aikuisen rooliin leikin tukijana. Aikuisen on lisäksi taattava lasten fyysinen ja psyykkinen turvallisuus. (Kalliala 2008, 50.)

Leikin teoreettinen merkitys ja se, millainen asema leikillä on aikuisen ajattelussa tai toisaalta päiväkotien toiminnan suunnittelussa, saattavat olla jyrkästikin ristiriidassa keskenään. Leikissä muodostuneilla lasten välisillä suhteilla on jo pienenä hyvin merkityksellinen osa lapsen elämässä. Ammattilaisen olisi välttämätöntä huomata ennen kouluikää lapset, joiden on vaikea luoda vertaissuhteita. Juuri silloin on aika rakentavaan ja vaikeuksia ennalta ehkäisevään toimintaan. Toiminta tapahtuu tietenkin yhteistyössä kotien kanssa. Yksi merkityksellinen osa tätä ennalta ehkäisevää työtä on lapsen ohjaus leikissä. (Helenius & Lummelahhti 2013, 90.)

Suomalaisen päivähoidon kirjavasta tasosta on huomauttanut Marjatta Kalliala, joka on sanonut seuraavasti: ”osa päiväkotien aikuisista kohtelee lapsia eläytyvän ymmärtävästi, kunnioittavasti, lämpimästi ja innostavasti”, mutta hän on havainnut päiväkodeissa myös heikkoa toimintaa, ”joissa aikuisen läsnäoloa leimasi välinpitämättömyys ja passiivisuus”. Hyvän leikin mahdollistamisessa on enemmän kyse asenteesta ja sitoutumisesta kuin resursseista. (Mikkola & Nivalainen 2009, 54)

Aikuisen läsnäololla ja asenteella on edelleen suuri merkitys sille, miten lapset leikkivät. Aktiivisuus näkyy myönteisenä asenteena erilaisia leikkejä kohtaan. Se näkyy myös haluna keskustella lasten kanssa ja kuunnella heidän aloitteitaan. (Mikkola & Nivalainen 2009, 55.) Aikuisen vastuulla on myönteisen ja innostavan ilmapiirin luominen. (VKK-Metro 2014, 7).

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tarkoituksena on perehtyä kasvattajan rooliin leikkiympäristön luojana eräässä päiväkodissa Keravalla. Opinnäytetyössäni käytän laadullista tutkimusmenetelmää. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa korostetaan leikin merkitystä.

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

- Minkälaisena leikki koetaan päiväkodissa?
- Minkälainen on hyvä leikkiympäristö päiväkodin kasvattajien näkökulmasta?
- Minkälaisena kasvattajan rooli koetaan leikkiympäristön luojana päiväkodissa?

Opinnäytetyön tarkoituksena on herättää päiväkodin kasvattajissa pohdintaa lapsen leikin ja leikkiympäristön tärkeydestä sekä kasvattajan roolista leikkiympäristön luojana. Tarkoituksena on myös, että keskustelu leikistä, leikkiympäristöstä ja siihen vaikuttavista tekijöistä jatkuisi päiväkodin henkilökunnan keskuudessa sekä mahdollisesti myös laajemmalti. Opinnäytetyöni tutkimustuloksineen pyrin esittelemään päiväkodin kasvattajille sekä muulle henkilöstölle keväällä 2015.

4.2 Tutkimusympäristö

Tutkimusympäristönä on eräs päiväkotikoti Keravalla. Päiväkodissa on yhteensä 74 lasta. Toisinaan lapsia on hieman enemmän, perhepäivähoidon lasten ollessa varahoidossa yhdessä ryhmässä. Päiväkodissa toimii neljä ryhmää.

Päiväkodin toiminta-ajatuksena on, että lapsella on oikeus lapsuuteen. Lapsi saa toteuttaa itseään, kokeilla rajojaan, tutkia ja oppia. Aikuiset ohjaavat, kannustavat ja auttavat lasta lapsen ihmetellessä maailmaa. Tärkeää on tarjota lapselle hyvä ja turvallinen arki. Toiminnan suunnittelussa leikin, kasvatuksen ja opetuksen jatkumo otetaan huomioon. Lapset toimivat pienryhmissä, jotta kunkin lapsen yksilölliset kasvun ja kehityksen tarpeet pystytään parhaiten ottamaan huomioon. Kasvatuskumppanuus lapsen huoltajien kanssa on tärkeää. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2014, päiväkotikoti.)

Leikin tärkeyttä korostetaan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa. Leikin mahdollisuuksia järjestettäessä huomioidaan se, että lapset kehittyvät kukin omassa tahdissaan

ja harjoittelevat leikin kautta kehitykseensä liittyviä taitoja. Tiloja käytetään monipuolisesti mahdollisuuksien mukaan. Kasvattajat järjestävät leikkitilat mahdollisimman rauhallisiksi. Kasvattajat ovat läsnä leikin aikana ja auttavat leikkiä etenemään. He myös jäsentävät, rikastuttavat ja havainnoivat leikkiä. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2014, päiväkot.)

Toimintaympäristön turvallisuudesta kasvattajat huolehtivat kaikissa tilanteissa. Päiväkodin pihan lisäksi lähialueen puistot ja metsät tarjoavat mahdollisuuden monipuoliselle ulkoliikunnalle. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2014, päiväkot.)

Päiväkodin tärkeitä arvoja ovat: toisen kunnioittaminen ja arvostaminen, turvallisuus, kiireettömyys, tasavertaisuus ja oikeudenmukaisuus, avoimuus, yksilöllisyys ja asiakaslähtöisyys. Arvopohjaa ja yhteisiä sopimuksia arvioidaan ja päivitetään tarvittaessa. (Varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2014, päiväkot.)

4.3 Tutkimusmenetelmä ja aineistonkeruumenetelmä

Opinnäytetyöni aihe kasvattaja leikkiympäristön luojana päiväkodissa syntyi alkuvuonna 2014. Aihe lähti omasta kiinnostuksestani sekä siitä, että kyseisessä päiväkodissa yhdeksi tärkeimmäksi painopistealueeksi mainitaan leikki. Olen toiminut lastentarhanopettajan sijaisena kyseisessä päiväkodissa ja omat havaintoni ja pohdintani vaikuttivat opinnäytetyön aiheen valintaan. Koen aiheen tärkeäksi myös oman ammatillisen kasvun kannalta.

Opinnäytetyöni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullinen tutkimus antaa tutkijalle mahdollisuuden joustavaan tutkimuksen suunnitteluun ja toteutukseen; tutkijalla on toiminnassaan tietynlaista vapautta. Laadullisessa tutkimuksessa myös tutkimuksen eri vaiheet: aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi, kietoutuvat yhteen. Lisäksi tulkinta jakautuu koko tutkimusprosessiin. Tutkimussuunnitelmaa tai tutkimusongelman asettelua saattaa joutua tarkastamaan aineistonkeruun kuluessa. (Eskola & Suoranta 1998, 15–16, 20.)

Lähtökohtana laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Tähän sisältyy ajatus siitä, että todellisuus on moninainen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä pikemminkin löytä-

mään tai paljastamaan tosiasioita kuin todentamaan jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimmät aineistonkeruumenetelmät ovat haastattelu, havainnointi, kysely ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. Niitä voidaan käyttää vaihtoehtoisesti, rinnan tai yhdisteltynä eri tavoin. (Tuomi & Sara-järvi 2004, 71.) Laadullisessa tutkimuksessa suositaan menetelmiä, joissa tutkittavien ääni ja näkökulmat pääsevät esille (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 155).

Valitsin tutkimukseni aineistonkeruumenetelmäksi lomakehaastattelun. Tutkimukseni haastattelulomake koostuu avoimista kysymyksistä. (LIITE 1,2). Avoimet kysymykset, toisin kuin monivalintakysymykset, antavat vastaajalle mahdollisuuden sanoa, mitä hänellä todella on mielessään (Hirsjärvi ym. 2009, 201).

Tutkimuksen haastattelulomaketta muokkasin prosessin aikana monta kertaa. Ennen haastattelulomakkeiden käyttöönottoa esitetasin lomakkeet kahdella henkilöllä. Lomakkeen testanneet henkilöt työskentelivät varhaiskasvatusalalla ja sain rakentavaa palautetta lomakkeisiin liittyen. Haastattelulomakkeen teemat jäivät myös esitestauksen jälkeen ennalleen, mutta muutamissa kysymyksissä vaihdoin sanavalintoja tai joitakin kysymyksiä muutin hieman selkeämmiksi. Kokonaisuudessaan korjaus- tai muutosehdotuksia lomakkeeseen tuli melko vähän. Lomakkeen testanneiden henkilöiden mielestä kysymykset olivat hyviä ja vaativat pohdintaa vastaajalta.

Päiväkodissa kasvattajina toimivaa henkilökuntaa, joille jaoin haastattelulomakkeen, oli yhteensä 11. Jokainen päiväkodin kasvattaja sai samanlaisen lomakkeen, johon työntekijä sai vastata kahden viikon kuluessa. Haastattelulomake koostui avoimista kysymyksistä, jotka oli jaoteltu teemoittain. Lomakkeista 7 palautettiin. Palauttaneista yksi oli lastentarhanopettaja, viisi lastenhoitajaa ja yhdestä palautetusta lomakkeesta ei selvinnyt oliko vastaaja lastenhoitaja vai lastentarhanopettaja.

4.4 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineistoa voi analysoida monin eri tavoin, mutta pääperiaate analyysitavan valinnassa on se, että valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Tutkimukseni aineiston analyysimenetelmänä käytän sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetel-

mä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisen tutkimuksen perinteissä. Voidaan ajatella, että kaikki laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmät perustuvat sisällönanalyysiin, jos sillä tarkoitetaan kirjoitettujen, nähtyjen tai kuultujen sisältöjen analyysiä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91.)

Sisällönanalyysiä voidaan tehdä joko teoria- tai aineistolähtöisenä. Aineistolähtöisessä analyysissä tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta jonkinlainen toiminnan logiikka tai tutkimuksen ohjaamana jonkinlainen tyypillinen kertomus. (Vilka 2005, 140.) Tässä tutkimuksessa käytän aineistolähtöistä analyysiä, koska tutkimuksessa on tarkoitus selvittää päiväkodin kasvattajien näkemyksiä leikistä, leikkiympäristöstä sekä kasvattajan roolista leikkiympäristön luojana.

Aineiston analyysin tein kysymysten teemoittelun pohjalta. Analysoinnin teki haastavaksi se, että eri teemojen alla oleviin kysymyksiin osa vastaajista oli vastannut samoja asioita. Kysymykset ja vastaukset menivät näin ollen hieman ristiin. Selkeä teemoittelu kuitenkin toisaalta helpotti kyseistä työvaihetta.

5 TULOKSET

5.1 Leikki päiväkodissa

Leikkiä kuvaillaan oleelliseksi osaksi lapsen arkea ja sillä koetaan olevan suuri merkitys lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseksi. Vastauksissa tuli selkeästi esille myös se, että leikki on jo useamman vuoden ajan ollut yksi päiväkodin painopistealueista ja kirjattuna päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan. Vastausten perusteella leikkiin on kiinnitetty huomiota, mutta joidenkin vastausten mukaan leikkiin voisi kiinnittää vielä enemmänkin huomiota.

Leikin kuvaillaan olevan myös omaehtoista tekemistä ja että useimmiten lapset leikkivät ilman aikuisen ohjausta. Leikkiä kuvaillaan myös lapsilähtöiseksi sekä lasta ja hänen oppimistaan tukevaksi. Leikkipisteitä on rakennettu eri ryhmiin ja lapsi saa leikki-
taulusta valita mieleisensä leikin. Leikkiä kuvailtaessa vastauksissa mainittiin sisäleik-
kien lisäksi myös ulkona tapahtuva leikki.

Leikin toteuttamiseen koettiin vaikuttavan ympäristön elementit, tilat, leikkipaikat, leikkivälineiden monipuolisuus tai vähyys ja aika. Leikkiympäristö pyritään luomaan kutsuvaksi siten, että lapset saavat itse valita helposti saatavilla olevan mieluisan leikin. Leikkitaulu ohjaa leikin valintaa ja sitouttaa lasta leikkiin.

Leikin toteuttamiseen koettiin vaikuttavan myös sen, että päiväkotit on vanha ja näin ollen siellä on paljon leikkivälineitä käytettävissä. Tämä mahdollistaa sen, että leikkivälineitä voi vaihdella.

Leikin toteuttamiseen vaikuttavissa vastauksissa mainittiin myös aikuisten asenne, aikuisen mukana olo leikin aloituksessa sekä lapsiryhmän rakenne ja leikkikaverit. Yhden vastauksen mukaan leikin merkitystä lapselle painotetaan.

Hyvä leikkiympäristö on vastausten mukaan virikkeellinen, mutta esteettinen. Sen tulisi tarjota mahdollisuuksia sekä karkea- että hienomotoristen taitojen harjaannuttamiseen.

Leikkiympäristön tulee olla myös turvallinen, siellä tulee olla riittävästi tilaa, rauhallista tilaa, riittävästi turvallisia ja monipuolisia leluja ja leikkivälineitä. Vastauksista tuli ilmi myös, että virikkeitä tulee olla sopivasti, tavaraa ei saa olla liikaa. Lapsella täytyy olla

myös mahdollisuus erilaisiin leikkeihin sekä käyttää omaa luovuuttaan ja mielikuvitustaan.

Leikin jatkuminen koetaan myös vastausten perusteella tärkeäksi; että lapsi voi joskus jättää leikin ja jatkaa, esimerkiksi rakennusleikit.

Hyvä leikkiympäristö innostaa ja motivoi lapsia työskentelemään, harjoittelemaan ja kokeilemaan. Ympäristön tulee tarjota haasteita lapsen taidoille, ajattelulle ja mielikuvitukselle. Se vastaa erilaisten lasten ja eri oppimistyylien tarpeisiin.

Päiväkodin fyysistä leikkiympäristöä ei pidetä parhaana mahdollisena; leikkitiloja on melko vähän, joissain ryhmissä tilaa on liian vähän, aina ei välttämättä ole mahdollisuutta rauhalliseen ympäristöön sisätiloissa. Päiväkodissa on paljon isoja huoneita ja liian meluisaa. Myös se, että päiväkotia on vanha, mainitaan vastauksissa.

Päiväkotia on vanha ja kaipaa leikkiympäristön ”päivitystä”. Vanhat lelut ja huonekalut eivät ole houkuttelevia.

Joissakin ryhmissä leikille annetaan aikaa. Rauhallisen leikkitilan mahdollistamiseen auttaa ryhmäjako, esimerkiksi osa lapsista on sisällä ja osa ulkona. Kasvattajat myös suovat päiväkodissa mahdollisuuden leikkiin ja arvostavat leikin merkitystä kehityksessä.

5.2 Fyysinen leikkiympäristö

Fyysiseen leikkiympäristöön katsottiin kuuluvan ryhmien tilat, huonekalut ja leikkivälineet. Useammassa vastauksessa mainittiin, että kaikki tilat ja alueet missä lapset leikkivät, niin sisällä kuin ulkonakin, kuuluvat fyysiseen leikkiympäristöön. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös päiväkodin lähiympäristö; puistot, kentät ja metsät. Yhdessä vastauksessa mainittiin fyysiseen leikkiympäristöön kuuluvan rakennetut, leluin varustellut leikkipaikat.

Fyysinen leikkiympäristö pitää sisällään kaiken tilan/välineet, joita lapsen on leikissä mahdollista käyttää.

Fyysiseen leikkiympäristöön liittyvien asioiden toteutumisesta oltiin sitä mieltä, että tilat eivät ole joka ryhmässä riittävät ja asianmukaiset. Vaikka talo on iso ja suunniteltu päiväkodiksi, tilat ovat kullakin ryhmällä pienet. Leikkitiloja on vaikea järjestää. Myös yhteiset eteiset koettiin epäkäytännölliseksi sekä se, että salin ja eskariryhmän kautta on

läpikulku. Rauhallisia leikkitiloja on hankalaa järjestää. Huoneet koettiin useammassa vastauksessa liian isoiksi hyvien leikkitilojen järjestämiseksi.

Sisällä ei aina pysty jakamaan lapsia rauhallisiin leikkitiloihin, vanha talo, joten ei pieniä leikkihuoneita.

Joidenkin vastusten perusteella fyysiseen leikkiympäristöön liittyvät asiat toteutuvat päiväkodissa ja tarjolla on eri leikkeihin tarkoitettuja paikkoja.

Toteutuu, mutta pienten tilojen maksimaalinen hyödyntäminen vaatii kasvattajilta suunnittelutaitoa, nimenomaan sisäleikissä (esim. huonekalujen sijoittelu).

Päiväkodin piha-alue mainittiin hyväksi useammassa vastauksessa.

Ulkoleikkitilat ovat erinomaiset, monipuoliset ja vaihtelevat. Piha on melko suuri ja monipuolinen ja metsä, puistot ja kentät lähellä. Ulkona on hyvä, kun piha on jaettu kolmeen osaan. Piha on maastoltaan vaihteleva, kesällä löytyy myös varjopaikkoja. Piiloleikit eivät valitettavasti onnistu. Ulkoleikkitilat (päiväk.piha) on riittävän suuri ja virikkeellinen (kallio ja metsä) ja pienille oma turvallinen ”aitaus”. ”Piha on mahtava, monipuoliseen liikuntaan sopiva.

Leikkivälinevalikoima voisi olla vastausten perusteella laajempi. Vastauksista ilmeni, että leikkivälineitä ja leluja löytyy, mutta lelut ovat vanhoja.

Muutoksia toivottiin isoihin kalusteisiin, jotka eivät sellaisenaan tue esteettisen leikkiympäristön toteuttamista. Toivottiin myös mahdollisesti joidenkin leikkivälineiden päivitystä. Vastauksista ilmeni myös huoli yhden ryhmän tilojen pienuudesta; tilat on tarkoitettu osapäiväryhmille, sinne ei mahdu täyttää ryhmää, mutta tarpeiden muuttuessa ryhmästä on tehty kokopäiväryhmä. Kuitenkin tilat tulevat vastaan. Mihin ryhmässä sijoitettaisiin vesileikkitilat, hiekkaleikkitilat.

Fyysisen leikkiympäristön uudistaminen koetaan hankalaksi.

Uudistamisen mahdollisuuksia ei ole paljon; ”seiniä ei voi siirrellä, mutta leikkipaikkoja voi.

Päiväkodin leikkiympäristöä ei uudisteta riittävästi. Vastauksissa mainittiin, että muun muassa ryhmien välinen leikkivälineiden vaihtaminen on todella satunnaista. Vastauksissa pohdittiin myös lähteekö uudistamisen tarve aikuisista vai lapsista. Kahdessa lomakkeessa kyseiseen asiaan ei vastattu mitään. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että leikkiympäristöä uudistetaan joka syksy.

Päiväkodin fyysisen leikkiympäristön laajentamisen mahdollisuuksia päiväkodin ulkopuolelle on paljon ja niitä myös käytetään. Esimerkkeinä mainitaan metsät, metsäretket, lähimetsä, puistot, leikkipuistot, kentät. Yhdessä vastauksessa mainitaan, että varsinkin eskarit hyödyntävät tätä mahdollisuutta riittävästi. Kahdessa vastauksessa pohdittiin, mikä on sopiva retkeily määrä. Myös joitakin uusia ideoita asiasta mainittiin:

Myös sisälle tarkoitettuja leikkejä voisi viedä joskus ulos (kuten barbit, ponit, autot, palikat jne.) Myös tuulikaapin ja wc-tilan hyödyntäminen leikeissä olisi mahdollista (tällä hetkellä kumpikin vain siirtymäkäytössä).

5.3 Psyykkinen ja sosiaalinen leikkiympäristö

Psyykkisellä leikkiympäristöllä tarkoitetaan vastaajien mukaan sitä, että kasvattajat arvostavat ja mahdollistavat leikin ja luovat puitteet sille. Se on myös leikin mahdollistamiseen luotu ilmapiiri, joka tukee lapsen leikin valintaa ja vastuuttaa lapsen huolehtimaan leikistään.

Psyykkinen leikkiympäristö on vastaajien mukaan myös turvallinen, kannustava ja kiireetön, rauhallinen leikkiympäristö, jossa on yhteiset pelisäännöt. Aikuiset huolehtivat sääntöjen noudattamisesta sekä luovat turvallisuutta. Kiusaamisesta mainittiin yhdessä vastauksessa, että siihen on puututtava.

Päiväkodin ilmapiiri, aikuisten suhtautuminen lapseen. Tunteeko lapsi olonsa turvalliseksi? Onko aikuinen kiinnostunut lasten leikeistä?

Psyykkinen leikkiympäristö on yhden vastauksen mukaan myös sitä, että on mahdollisuus valita mieluisat leikkikaverit, on leikkirauha ja voi olla vaikka yksin.

Psyykkiseen leikkiympäristöön liittyvät asiat toteutuvat vastaajien mielestä melko hyvin päiväkodissa tai siihen ainakin pyritään. Kuitenkin kahden vastaajan mukaan kiireen tunteeseen joutuu toistuvasti kiinnittämään huomiota. Yhden vastaajan mukaan edellä mainitut asiat eivät välttämättä toteudu joka päivä, se riippuu henkilökunnan määrästä sekä lasten määrästä.

Toteutuvat. On sovittu ja kirjattu painopistealueeksi ja mielestäni sietä toteutetaan ja kasvattajat arvostavat ja ”tietävät” leikin merkityksen lapsen kasvussa.

Toteutuvat ainakin isompien ryhmässä. Mielestäni pientenkin ryhmissä ikärakenteet huomioiden. Tämän toteutuminen vaatii aikuisilta valppautta,

mahdollisuuksien antamisen kykyä sekä lapsen tukemista (löytyy meidän talosta!).

Yhden vastaajan mukaan turvalliset aikuiset luovat päiväkodissa mahdollisimman hyvän ympäristön, mutta tilat tulevat välillä vastaan ja tästä johtuen esimerkiksi meteli voi nousta.

Kysymykseen toivoisitko muutoksia päiväkodissanne psyykkistä leikkiympäristöä ajatellen, kolme vastaajaa jättivät vastaamatta tähän kysymykseen. Kaksi vastaajaa toivoi, että yhteisiä pelisääntöjä päivitetäisiin ja aikuisten tulisi palauttaa niitä mieleensä aika ajoin. Myös tämän kysymyksen kohdalla yhdessä vastauksessa esille nousivat päiväkodin tilat; kaivataan enemmän rauhallisia pieniä huoneita ja tiloja, joihin voi jakaa lapsia.

Myös lapsilta tulevat ideat mainittiin yhdessä vastauksessa:

Toivoisin, että lapsen leikkeihin putkahtavat ideat nähtäisiin mahdollisuuksina eikä asioina, joiden olemassaolo pitäisi rajata pois tai kyseenalaistaa.

Sosiaalinen leikkiympäristö kuvattiin muun muassa kaikki lapset hyväksyväksi.

Sosiaalinen leikkiympäristö on kaikki lapset huomioiva, kaikki tervetulleeksi toivottava. Hyvään sos.leikkiympäristöön ei mielestäni kuulu fraasi ”mä en leiki ton kaa”. Kaikki hyväksytään leikkiin mukaan ja kaikki ovat tervetulleita leikkiin.

Yhden vastaajan mukaan sosiaalinen leikkiympäristö tarkoittaa ryhmärakennetta ja miten siinä pyritään luomaan erilaisia ryhmiä ja tutustuttamaan lapsia erilaisiin lapsiin. Vastaajien mielestä se on myös sitä, miten lapset toimivat keskenään, ryhmään kuulumista, kaverin löytämistä ja sosiaalisten tilanteiden harjoittelua. Myös aikuisen ja lapsen välistä vuorovaikutusta sekä aikuisen tukea leikeissä pidettiin tärkeänä osana sosiaalista leikkiympäristöä.

Aikuiset luovat leikille suotuisan ilmapiirin, tukevat lasten välistä vuorovaikutusta ja vaikuttavat suunnittelullaan siihen, kuinka mielekkääksi lapset toiminnan kokevat.

Yksi vastaaja ei vastannut kyseiseen kysymykseen.

Sosiaaliseen ympäristöön liittyvät asiat toteutuvat usean vastaajan mielestä melko hyvin kyseisessä päiväkodissa. Yhden vastaajan mielestä toteutuvat hyvin. Kaksi vastaajaa oli sitä mieltä, että siihen pyritään, mutta aina on parannettavaa. Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että asia vaihtelee ryhmittäin.

Ryhmästä riippuen sos.taitojen painottuminen toteutuu eri tavoilla. Isomilla nämä taidot painottuvat enemmän, niistä tulee moniulotteisempia ja monisyisiä.

Yksi vastaajista ei vastannut kyseiseen kysymykseen. Yksi vastaaja mainitsi henkilökuntavajauksen vaikuttavan toisinaan asiaan, se voi vaikeuttaa leikkien rauhallisuutta. Ja kiireen lisääntyessä aikuiset eivät välttämättä näe kaikkia tilanteita. Yksi vastaaja mainitsi vastauksessaan käytännössä toteutettuja asioita:

Teemana tänä vuonna ”ystävyyss”, mikä käytännössä on tarkoittanut vierailuja toisten ryhmään (pari lasta kerrallaan) Pihalla vierailut toisten pihalla. Leikkiryhmien kokoonpanoja vaihdellaan. Yhteiset tapahtumat, juhlat, lystihetket ym. tutustuttavat sekä lapsia että aikuisia toisiinsa, luovat ystävyyttä ja ”me-henkeä”.

Kysymykseen muutostoiveista sosiaalista leikkiympäristöä ajatellen, neljä vastaajaa jätti vastaamatta. Yksi vastaajista ei kaivannut muutoksia, ikätasot huomioiden sosiaalinen leikkiympäristö on hänen mielestään hyvä. Kaksi vastaajaa toivoivat, että olisi enemmän aikaa ja mahdollisuus useammin osallistua lasten leikkeihin.

5.4 Kasvattaja leikkiympäristön luojana

Kasvattajan roolin leikkiympäristön luojana vastaajat kokevat erittäin tärkeäksi ja oleelliseksi tekijäksi. Tähän kuuluu vastaajien mielestä muun muassa riittävästi varustellut leikkipaikat, leikkirauhan järjestäminen sekä leikin ohjaus. Leikkiympäristön turvallisuus sekä lapsen tunne siitä, että hän tuntee olonsa turvalliseksi ja hyväksytyksi niin toisten lasten kuin aikuistenkin taholta, kuuluu kasvattajan roolin tehtäviin.

Kasvattaja mahdollistaa leikin. Luo tilan ja fyysisen ja psyykkisen että sosiaalisen ympäristön.” ”Kasvattaja ohjaa lapset leikkeihin, voi luoda leikkitiloja, aloittaa leikin, auttaa löytämään leikkikaverin ja tukea leikin alkua käynnistämässä. Kasvattaja katsoo, että tilat ovat turvallisia, leikit sujuvat ja auttavat tarvittaessa.

Kasvattaja on vastuussa turvallisuudesta ja käytännöllisyydestä. Muutoin ideat leikkiympäristön muutoksiin tulevat lapsilta. Kasvattaja rajaa ideoita tarvittaessa turvallisuuteen ja käytännöllisyyteen nojaten.

Vielä paljon tapahtuu perusteetonta leikin rajaamista aikuisten puolelta. Toivoisin, että aikuiset kokisivat asennemuutosta leikin rajaamista kohtaan (esim. miksi todella rajaa leikkiä, miten voisin tukea lapsia paremmin luomaan uusia leikkiympäristöjä).

Omasta osallistumisesta päiväkodin leikkiympäristön luomiseen, yksi vastaajista vastasi, että esimerkiksi fyysistä leikkiympäristöä voi tarvittaessa muuttaa erilaiseksi. Hän myös katsoo, ketä lapsia voi laittaa yhdessä leikkimään ja mihin. Hän voi myös huolehtia siitä, että lapsi voi leikkiä välillä muidenkin kuin parhaan kaverinsa kanssa.

Yksi vastaajista antaa lapsille leikkiaikaa, järjestää tarvittavan tilan sekä tarjoaa virikkeitä. Yksi vastaajista vastasi, että pienten ryhmässä on järjestetty ja mietitty leikkipaikkoja ja tiloja uudelleen ja toteutettu ne. Yksi vastaajista huomioi lasten toiveita.

Kasvattajana osallistun leikkiympäristön luomiseen huomioimalla lasten toiveet/tarpeet sekä turvallisuuden. Mm. leikkipaikkojen ja käytössä olevien leikkien valintaan saavat lapset osallistua ja vaikuttaa, minä kasvattajana vastaan ideoiden turvallisesta toteutuksesta.

Päiväkodin leikkiympäristön kehittämisen vastaajat kokevat tärkeäksi. Yksi vastaajista kokee, että se auttaa kulloisenkin ryhmän arjen pyöritystä ja tavoitteena on mahdollisuus rauhalliseen ja monipuoliseen leikkiin.

Hyvä leikkiympäristö on tärkeä, lapsella on oltava päivittäin aikaa leikkiin, hyvä ympäristö luo hyvät puitteet onnistuneelle leikille.

Myös uudet leikkipaikat lasten toiveiden mukaan mainitaan tärkeäksi yhdessä vastauksessa. Yksi vastaaja on sitä mieltä, että lapsilta saatu palaute on tärkeää kyseisessä asiassa.

Leikkiympäristön kehittäminen on tarpeen, kun kasvattaja huomaa saavansa lapsilta palautetta leikkiympäristöstä. (suora palaute tai havaintojen kautta tullut palaute, esim. jatkuva sotkeminen leikissä, riehuminen, välien kanssa vaeltelu.) Tällöin ympäristöä muuttamalla lapsi voi sitoutua samaan leikkiin uudella motivaatiolla. Kasvattajan vastuulla on havainnoida lasten oloa leikissä ja tarjota mahdollisuuksia muuttaa leikkiä.

Kysymykseen lasten omien toiveiden huomioon ottamisesta leikkiympäristön suhteen, vastaajista kaksi vastasi kyseiseen kysymykseen. Toinen vastaajista vastasi lasten olevan ensisijainen leikkiympäristön muutoksiin vaikuttava tekijä.

Aikuiset eivät voi nähdä leikkiympäristöä lapsen silmin, lapset ja aikuiset pitävät eri asioita tärkeinä leikissä. Lasten osallistaminen leikkiympäristöön liittyviin muutoksiin on ensiarvoisen tärkeää.

Toinen vastaajista ottaa lasten toiveet huomioon esimerkiksi kysymällä mitä lapsi haluaa leikkiä tänään ja toteutetaan se, jos se on mahdollista. Vastaaja pitää myös tärkeänä, että lapset saavat leikkiä erilaisia leikkejä.

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimus- ja kehittämisprosessissa eettisyys merkitsee tapaa, jolla suhtaudutaan työhön, ongelmiin ja niihin henkilöihin, joiden kanssa tutkimusta ja kehittämistä tehdään. Eettinen asenne näkyy siinä, miten työn aihe valitaan, miten tietoa hankitaan sekä miten prosessista ja tuloksista puhutaan tai miten tuloksia sovelletaan. Kehittämistyön tulisi olla eettisesti oikein, tieteellisesti totta ja yhteiskunnallisesti hyödyllistä. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 11–12.)

Sosiaalialan eettinen osaaminen on yksi sosionomi (AMK) –tutkinnon kompetensseista. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto). Olen pyrkinyt huomioimaan eettisyyden koko tutkimusprosessin ajan. Lomakehaastattelu toteutettiin nimettömänä. Näin ollen haastatteluun vastaaminen oman näkemyksen mukaan saattoi olla helpompaa. Osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista.

Eettisyyttä on myös kriittinen asenne vallitsevia käytäntöjä ja tarjottua tietoa kohtaan. Rakentava kriittisyys luo pohjan ammattikäytäntöjen kehittämiselle ja jatkuvalle arvioinnille. (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 11.) Opinnäyte-työssäni näkyy rakentava ja kriittinen näkökulma asioita tarkastellessa ja pohtiessa.

Lomakehaastattelu toteutettiin yhden päiväkodin kasvattajille, joten tutkimus kohdentui vain kyseiseen päiväkotiin. Tutkimus voi kuitenkin antaa sysäyksen aiheen laajemmalle tarkastelulle.

Haastattelulomakkeita palautettiin 7 kappaletta ja yllätyin huomattessani, että vain yksi vastaajista oli lastentarhanopettaja. Vaikkakin jokaisella kasvattajalla on oma rooli ja vastuu päiväkodissa leikkiympäristöön vaikuttavissa asioissa, kuitenkin lastentarhanopettajalla on pääasiallinen suunnitteluvastuu myös tässä asiassa. Näin ollen olisin toivonut enemmän vastauksia ja näkökulmaa kyseiseen asiaan lastentarhanopettajilta.

Opinnäytetyötä työstäessäni ja varsinkin haastattelulomakkeita purkaessani huomasin, että lomakehaastattelu on melko haasteellinen saatavien tulosten kannalta. Haastattelulomake, jonka jaoin, vaikutti vielä testattaessa hyvältä ja toimivalta, mutta lopulta lomake olisi voinut olla hieman yksinkertaisempi ja lyhyempi. Toisaalta tavoitteenani oli saada kattavasti ja tarkastikin tietoa kysytyistä asioista, joten lomake oli laadittu tuota

tarkoitusta varten. Käytännössä kuitenkin huomasi, että teemahaastattelu saattaisi olla toimivampi tapa saada monipuolista ja kattavaa tietoa tämän tyyppisessä tutkimuksessa. Haastattelussa pystyisi esittämään lisäkysymyksiä ja tarkennuksia, mitä vaihtoehtoa ei lomakehaastattelulla tehdyssä tutkimuksessa ole. Haastattelulomakkeesta saattaa myös vastaajalta jäädä kirjoittamatta joitain oleellisia asioita tai mielipiteitä, jotka tulisivat esille, jos haastattelijalla olisi esittämässä tarkentavia lisäkysymyksiä.

Opinnäytetyön haastattelulomakkeiden vastausten analysoinnin teki haasteelliseksi oma henkilökohtainen rooli tutkimuspäiväkodin työntekijänä. Olen toiminut sekä ennen tutkimusta että tutkimuksen aikana lastentarhanopettajan sijaisena kyseisessä päiväkodissa. Toisinaan tuntui vaikealta suhtautua neutraalisti vastauksiin. Vastauksista saattoi myös tunnistaa henkilön. Lisäksi myös omat kokemukset päiväkodin työntekijänä muistuivat mieleen ja ne piti pyrkiä siirtämään taka-alalle.

Vaikka testasin lomakkeen ennen tutkimuksen aloitusta, huomasin tutkimusvastauksia purkaessa ja analysoidessa, että kysymysten asettelu olisi voinut olla hieman toisenlainen ja toistoa vastauksiin tuli jonkin verran. Tarkoituksena oli tehdä kysymyksistä sellaisia, että ne kattavat monia asioita yhdeltä osa-alueelta, mutta työn aihe on kuitenkin sellainen, että toistoa tulee helposti niin kysymyksiin kuin vastauksiinkin.

Haastattelulomakkeisiin vastaamiseen vastaajilla oli käytössään vain rajallinen aika, joten pohdin oliko kysymyksiä vastausaikaa ajatellen kuitenkin liikaa. Jäivätkö vastaukset ehkä hieman suppeiksi tästä syystä. Mietin myös oliko lomakkeessa liikaa liian samankaltaisia kysymyksiä. Opinnäytetyön kannalta kyseinen asia saattaa olla hyväkin asia, mutta oliko vastaajan kannalta väsyttävää vastata kysymyksiin. Mietin myös sitä, tuliko viimeisten teemakysymysten kohdalla vastaajalle kiire tai loppuiko mielenkiinto kysymyksiin lomakkeen loppua kohden. Vai olivatko viimeisen teeman kysymykset liian haastavia vastattavaksi, koska lomakkeen loppua kohden vastaukset harvenivat. Vai oliko kyseistä asiaa mahdollisesti pohdittu työyhteisössä vähemmän, että se olisi kaivannut enemmän mietittävää.

6.2 Ammatillinen kasvu

Sosionomin kompetensseja ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskunta-

osaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaaminen. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto). Jokainen osa-alue on tärkeä. Muutamat asiat nousivat kuitenkin tämän prosessin myötä oman ammatillisen kasvun kannalta.

Asiakastyön osaamisessa sosionomin on tärkeää tunnistaa oman ihmiskäsityksen ja arvomaailman merkitys asiakkaiden ja asiakasryhmien kanssa tehtävässä työssä. On osattava luoda asiakkaan osallisuutta tukeva ammatillinen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhde. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto.) Oman ammatillisen kasvun kannalta opin näytetyöprosessissa kyseinen asia tuli esille ja myös itse huomasin pohtivani asiaa enemmän omassa työssäni oppinäytetyöprosessin jälkeen. Esimerkiksi lasten osallisuuden huomioimisen täytyy olla tietoista toimintaa jatkuvasti. Osallisuudesta puhuttaessa täytyy pohtia, miten osallisuus käytännössä oikeasti toimii sekä työyhteisössä että omassa toiminnassa.

Sosionomin on osattava kuvata ja arvioida asiakasprosessin eri vaiheita sekä kehittää työtään sen pohjalta. (Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto). Koen työn kehittämisen oleelliseksi ja tärkeäksi asiaksi. Kehittämisen tärkeyden ymmärrys sekä niiden esille tuominen ovat tulleet ehkä enemmän esille omassa ammatillisessa kasvuprosessissa oppinäytetyötä työstäessäni. Olen pohtinut asiaa tietoisesti enemmän sekä päiväkodin leikkiympäristön luomista ja kehittämistä ajatellen, mutta myös laajemmin työyhteisöjen toiminnassa sekä oman työn tekemisessä.

Myös tietynlainen kriittisyyden merkitys ammatillisena vahvuutena on korostunut. Huomaan kuinka tärkeänä olen pitänyt ja pidän kriittistä ajattelua niin omassa toiminnassani kuin työyhteisössäkin. Sitä ei saisi unohtaa, vaikka hyvin helposti saattaa käydä niin. Kriittisyys on kehitystä eteenpäin vievä voima. Oman ammatillisuuden kannalta on hyvä pohtia sitä, kuinka saa säilytettyä rakentavan kriittisyyden ja kehittämismyönteisyyden sekä kuinka viedä näitä asioita eteenpäin työyhteisössä.

Työyhteisössä voi olla haastavaakin muuttaa joitakin asioita ja se täytyy hyväksyä. Kehittämismyönteisyyden lisäksi rajoittavat tekijät täytyy myös huomioida. Toisaalta joskus voisi olla hyväksi miettiä: jos ei olisi rajoituksia, kuinka kehittäisin ja mitä tekisin toisin? Kuinka paljon rajoituksia on olemassa ja kuinka paljon itse teemme rajoituksia? Toisinaan työyhteisön ja omaan tekemiseen saattaa niin sanotusti sokeutua helposti.

Olen mielestäni myös sisäistänyt reflektiivisen, tutkivan ja kehittävän työotteen sekä opinnäytetyöprosessin aikana kuin muutenkin työelämässä karttuneen kokemuksen myötä. Koen tärkeänä, että asioita voi pohtia sekä omassa mielessään, mutta myös muiden ihmisten, työyhteisössä työkavereiden kanssa. Työstäessäni opinnäytetyötä yksin, koin toisinaan, että ajatusten vaihto työtäni käsittelevistä asioista olisi ollut antoisaa.

Sosionomin ammattitaito on asia, jonka toivoisin huomioitavan nykypäivän päivähoitossa, jossa erilaiset haasteet ovat myös arkipäivää. Näihin haasteisiin sosionomin koulutuksen omaava henkilö osaa vastata. Pedagogisen osaamisen vahvistaminen olisi mahdollista myös sosionomilla lisäkoulutuksella.

Ammatillisen kasvun ja kehityksen sekä yleensä ammatillisuuden ja ammatillisen ajattelun ja pohdinnan kannalta on hyvä, että itselläni on käytännön työkokemusta taustalla niin varhaiskasvatuksen kuin sosiaalialankin puolelta. Asioihin tulee näkemystä sekä näkökulmaa ehkä syvemmällä tavalla. Vanhan tiedon ja taidon yhdistäminen uusiin näkökulmiin ja ajatuksiin vie myös kehitystä eteenpäin.

6.3 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tutkimuksella haluttiin selvittää, mitä erään päiväkodin kasvattajien mielestä tarkoitetaan fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella leikkiympäristöllä sekä miten tärkeänä he pitävät kyseisiä asioita. Tavoitteena oli saada tietoa myös siitä, millaisena kasvattajat näkevät ja kokevat oman roolinsa leikkiympäristön luojana. Tutkimustulosten perusteella voi nähdä, että vaikka tutkimukseen osallistujia on vähän, tärkeitä asioita tulee esille vastauksista.

Tulokset osoittivat, että kyseisessä päiväkodissa kasvattajat ovat tietoisia, mitä fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella leikkiympäristöllä tarkoitetaan ja pitävät näiltä kaikkia osa-alueita tärkeinä.

Tutkimustulokset antoivat ymmärtää, että pääsääntöisesti päiväkodissa ollaan tyytyväisiä leikkiympäristöön kokonaisuutena. Jonkinlaista muutosta vastausten perusteella toivottiin, mutta muutosehdotuksia esitettiin hyvin vähän. Joitakin muutoksia toivottiin fyysistä leikkiympäristöä ajatellen, mutta psyykkisestä ja sosiaalisesta leikkiympäristöstä ei koettu löytyvän muutoksen tarvetta. Lähinnä niidenkin osa-alueiden muutostarpeet

kohdistuivat fyysisiin tiloihin, jonka kautta parannusta tulisi myös psyykkiseen ja sosiaaliseen leikkiympäristöön.

Johtuiko muutosehdotusten vähäisyys siitä, että muutokseen ei koeta olevan tarvetta, vai onko muutosten pohtiminen ja ehdottelemine haastavaa tai eikö sitä uskalleta tehdä. Vai voiko kyse olla siitä, että on totuttu tietäntyyppiseen leikkiympäristöön, joka koetaan ja nähdään hyvänä, ja mahdollisesti ei ole tietoa uudistusmahdollisuuksista.

Tutkimustuloksista tuli selkeästi ilmi myös, että päiväkodin ulkoleikkituloihin ollaan erittäin tyytyväisiä. Muutoksen tarvetta kyseiseen alueeseen ei koettu.

Tutkimustulosten perusteella kaikki vastaajat pitivät oleellisena asiana kyseisen päiväkodin leikkiympäristön kannalta sitä, että päiväkotia on vanha. Kyseinen asia koettiin sekä positiivisena että negatiivisena asiana. Kuitenkin asia nähtiin enimmäkseen positiivisena. Leikkivälineitä koettiin olevan riittävästi ja paljon, koska vuosien varrella niitä on ehtinyt taloon kertyä. Toisaalta yksi vastaajista koki kyseisen asian myös toisesta näkökulmasta; leikkivälineet ovat vanhoja eivätkä välttämättä enää ajan tasalla, uudistamista välineissä olisi. Myös vanhat huonekalut osa vastaajista koki toimimattomina ja uudistusta kaipaavina.

Lasten tarpeet muuttuvat ajan mukaan, joten ei riitä, että päiväkotia on kerran hankittu se, mitä oletetaan lasten leikeissään tarvitsevan. Leikkiympäristöä on jatkuvasti ylläpidettävä ja uudistettava. Kaikki tila olisi käytettävä tarkoin hyödyksi. (Kalliala 2003, 207.)

Tilojen toimimattomuus ja meluisuus tuli esille kaikkien tutkimukseen osallistujien vastauksista. Tiloja koettiin olevan hankalaa ja jopa mahdotonta muokata; pieniä huoneita ei ole, vain isot tilat.

Tulokset tuovat esille sen, että vastaajat kokevat kasvattajan roolin leikkiympäristön luojaan erittäin tärkeänä, niin fyysisen- psyykkisen- kuin sosiaalisenkin leikkiympäristön näkökulmasta. Kasvattajan roolia koskeviin kysymyksiin vastattiin kuitenkin melko niukasti, joten koettiinko kysymykset kenties jostain syystä haastavina ja vaikeasti vastattavina.

Kasvattajan roolissa korostettiin useassa vastauksessa kasvattajan vastuuta turvallisesta leikkiympäristöstä ja turvallisesta leikistä. Kasvattajan tehtävänä on vastausten perus-

teella mahdollistaa leikki ja luoda puitteet leikille. Myös leikkien ohjausta pidettiin oleellisena asiana kasvattajan roolissa. Aikuinen luo edellytykset leikeille myös tarvittavilla materiaaleilla. (Vähänen 2004, 43).

Yksi vastaajista otti esille lasten leikkien turhan rajaamisen, johon päiväkodissa voisi kiinnittää enemmän huomiota.

Tutkimuksessa kaksi vastaajaa otti esille päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman painopistealueena olevan osallisuuden. Vastaajat kokivat tärkeäksi, että leikkiympäristön suunnittelussa sekä leikissä lasten osallisuus on tärkeää huomioida. Lasten osallisuuden leikkiympäristön kehittämiseen otti vastauksissa esille yksi vastaaja. Vastaajan mukaan juuri kasvattajan rooliin kuuluu ottaa huomioon lasten osallisuus esimerkiksi leikkiympäristön muutoksessa ja muokkauksessa sekä sen kehittämisessä.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattuna, että aikuisen tulee ymmärtää leikin merkitys esimerkiksi kuvitellun kyvyn, sosiaalisten taitojen, kielen oppimisen ja liikunnallisten taitojen kannalta. Aikuiset antavat tilaa myös lapsesta lähteville hetkellisesti rajuillekin leikki-ideoille. Aikuiset myös arvostavat leikkiä kuuntelemalla lapsia, mikä merkitsee sekä leikin havainnointia, mutta myös kielellistä kommunikointia lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 20–22.) Leikkitiloja muokatessa ja uudistettaessa tulee niissä ottaa huomioon lasten kulloisetkin kiinnostuksen aiheet. Lapset voivat osallistua ympäristön uudistamiseen kykyjensä ja ikätasonsa mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

6.4 Jatkotutkimuskysymykset

Lasten osallisuus ei tullut kovinkaan painokkaasti kokonaisuutena vastauksissa esille. Kuinka paljon kyseisestä asiasta keskustellaan päiväkodissa, kuinka tärkeänä asiaa pidetään, ollaanko valmiita kehittämään lasten osallisuutta ja millä tavalla kukakin asian näkee ja kokee? Näitä asioita voi työyhteisössä jatkossa pohtia.

Vastauksissa ei tullut esille vanhempien osallisuus leikkiympäristön rakentamisessa tai muokkaamisessa millään tavoin. Vanhemmille leikkiympäristön rikastuttaminen tarjoaisi luontevan yhteistyömahdollisuuden. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22).

Leikkiympäristön tietoinen luominen, uudistaminen ja ylläpitäminen ovat olennainen osa varhaiskasvatusta. Jotta rikkaan leikkiympäristön rakentaminen mahdollistuu, on kasvattajilla oltava asiantuntemusta sekä lasten leikin kehitysvaiheista että leikkikulttuurista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

Vastausten perusteella päiväkodissa ollaan tietoisia siitä, mitä fyysisellä-, psyykkisellä- ja sosiaalisella leikkiympäristöllä tarkoitetaan, ja kaikkiin osa-alueisiin ollaan melko tyytyväisiä. Kuitenkin parannettavaa jossain mainitaan olevan, mutta muutosehdotuksia toivotaan ja esitetään niukasti. Tämä herättää kysymyksen siitä, onko leikkiympäristöön liittyviä asioita pohdittu riittävästi syvemmin tai onko niitä ehditty pohtia.

Mielestäni aina löytyy ja täytyy löytyä muutostoiveita tai tarpeita. Ajat muuttuvat ja kehitys menee muutenkin eteenpäin. Toisaalta on hienoa, että ollaan melko lailla tyytyväisiä nykytilanteeseen, mutta toisaalta hieman huolestuttavaa, jos kokonaisuutena ajatellen muutostarpeita ei juurikaan löydetä. Kriittinen, mutta rakentava asioiden ajattelu vie aina jollakin tavalla asioita eteenpäin ja antaa mahdollisuuden muutokselle. On otettava huomioon myös se, että lapset, lapsuus ja perheet muuttuvat. Onko liian tyytyväisessä työyhteisössä tilaa mahdollisille uusille muutosideoille?

Tutkimuksen tavoitteena oli myös kysymysten kautta saada kasvattajat ajattelemaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista ympäristöä kasvattajan näkökulmasta; mitä itse voisin tehdä toisin tai parantaa leikkiympäristössä. Mistä ja miten voisin tuoda uusia ideoita päiväkodin leikkiympäristöön. Lomakehaastattelun vastauksissa ei näkynyt kovinkaan kriittistä suhtautumista leikkiympäristöön. Mielestäni ilman kriittistä, mutta rakentavaa suhtautumistapaa asioihin, on hyvin vaikeaa saada asioihin muutoksia tai ylipäättään nähdä muutostarpeita.

Pohdittaessa mitä tahansa asiaa, on ensin mietittävä omaa suhtautumistapaa ja asennetta kyseiseen asiaan. Olenko esimerkiksi valmis muutokseen ja osaanko ajatella asioista kriittisesti, mutta kuitenkin rakentavasti. Mitä olen valmis tekemään muutoksen aikaansaamiseksi ja miten pitkälle olen valmis viemään sen. Myös asiat, jotka rajoittavat muutosten aikaan saamista, on tietysti otettava huomioon. On liian helppoa tyytyä siihen, mitä on ja unohtaa muutoksen mahdollisuus tai luovuttaa ensimmäisen vastoinkäymisen tullessa vastaan. Uusia ideoita voi saada ja haalia monesta eri paikasta ja tällaiseenkin pitäisi olla mahdollisuus, jotta uudet ajatukset ja muutosten sekä kehityksen tuulet pääsisivät osaksi esimerkiksi päiväkodin leikkiympäristön uudistamista.

LÄHTEET

- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C katsauksia ja aineistoja 17. Helsinki 2010.
- Eskola, Jari, Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hakkarainen, Pentti 2008. Oppiminen ja ongelmanratkaisu ennen kouluikää. Teoksessa Aili Helenius & Riitta Korhonen (toim.) Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY, 111.
- Helenius, Aili & Lummelahti Leena 2013. Leikin käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hintikka, Maija 2004. Leikki on lapsen elämää. Teoksessa Maija Hintikka, Aili Helenius & Leena Vähänen. Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Helsinki: Tammi, 42, 72.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hännikäinen, Maritta 2004. Leikki ja leikillisuus yhteenkuuluvuuden rakentajana. Teoksessa Liisa Piironen (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY, 360–362.
- Kalliala, Marjatta 1999. Enkeliprinsessa ja itsari liukumäessä. Leikkikulttuuri ja yhteiskunnan muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Kalliala, Marjatta 2003. Korvaamaton leikki. Teoksessa Jari Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 207.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato Mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

- Kalliala, Marjatta & Tahkokallio, Leena i.a. Mitä aikuinen voi tehdä lasten leikin hyväksi? Leikin aika 2004. Lastentarhanopettajaliitto ry.
- Karila, Kirsti & Lipponen, Lasse 2013. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka. Tampere: Vastapaino.
- Karling, Marjo; Ojanen, Tuula; Siven Tuula; Vihunen, Riitta & Vilen Marika. Lapsen aika. 11. painos 2008. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keravan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2012.
- Kinos, Jarmo 2001. Lapsilähtöinen varhaiskasvatus. Teoksessa: Hujala, Eeva (toim.) Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Jyväskylä: Varhaiskasvatus 90 Oy, 30, 34.
- Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2007. Arki lapsen kokemana. Eksistentiaalis-fenomenologinen haastattelututkimus. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja.
- Kyrönlampi-Kylmänen, Taina 2010. Lapsen hyvä arki. Helsinki: Kirjapaja.
- Leinonen, Jonna; Ojala, Mikko & Venninen, Tuulikki 2010. ”Parasta on, kun yhteinen kokemus siirtyy jaetuksi iloksi.” Lapsen osallisuus pääkaupunkiseudun päiväkodeissa. Tutkimusraportti. Helsinki: SOCCA - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Lindqvist, Gunilla 1998. Leikin mahdollisuudet. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto.
- Laine, Kaarina 2005. Minä, me ja muut sosiaalisissa verkostoissa. Helsinki: Otava.
- Lehtinen, Anja-Riitta 2000. Lasten kesken. Lapset toimijoina päiväkodissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään. Näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Pedatieto.

- Opetusalan Ammattijärjestö OAJ 2015. OAJ vaikuttaa. Varhaiskasvatustalaki 2015. Viitattu 22.3.2015. <http://www.oaj.fi/cs/oaj/varhaiskasvatustalaki>.
- Parrila, Sanna 2002. Laadunhallinta perhepäivähoidon kehittämisen lähtökohtana. Teoksessa Hanna Alhokivi & Soili Keskinen (toim.) Kodissa vaan ei kotona. Perhepäivähoito varhaiskasvatuksen oppimisympäristönä. Helsinki: Tammi, 214–215.
- Sosiaalialan ammattikorkeakouluverkosto. Innokylä 2015. ECTS –kompetenssit. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) –tutkinto. Viitattu 3.3.2015. <https://www.innokyla.fi/sosionomi-amk-tutkinto>.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.
- Turja, Leena 2011. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus Oy, 46.
- Varhaiskasvatussuunnitelma 2013–2014, päiväkotii, Kerava.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes, oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.
- Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- VKK-Metro kehittämistyön suunnitelma 2014–2016. Leikin ja leikillisten oppimisympäristöjen kehittäminen pääkaupunkiseudun varhaiskasvatuksessa. Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus.
- Vähänen, Leena 2004. Mitä on omaehtoinen leikki? Teoksessa Hintikka, Maija; Helenius, Aili & Vähänen, Leena (toim.) Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Hämeenlinna: Karisto Oy:n kirjapaino, 43.

LIITE 1: Saatekirje

Hei,

Olen koulutukseltani sosionomi (AMK) ja opiskelen Diakonia-ammattikorkeakoulussa, Helsingissä, lastentarhanopettajan virkakelpoisuuden mahdollistavia varhaiskasvatusopintoja. Opinnäytetyönäni toteutan tutkimuksen, jonka aihe on: Kasvattaja leikkiympäristön luojana päiväkodissa. Tutkimukseni tavoitteena on lomakehaastattelun avulla selvittää, miten päiväkodin kasvattajat näkevät ja kokevat kyseisen asian.

Tämän kirjeen liitteenä on haastattelulomake. Toivoisin, että kaikki kyseisen päiväkodin kasvattajat osallistuisivat lomakehaastatteluun. Kysymykset on jaoteltu teemoittain. Voit vastata kysymyksiin hyvin vapaamuotoisesti.

Käsittelen haastattelulomakkeet luottamuksellisesti. Tutkimuksessa ei tule ilmi mitään henkilökohtaisia tietojasi. Niitä ei myöskään vastauksissa tarvitse mainita.

Jos haluat kysyä jotain tutkimukseeni liittyen tai sinulle jäi jotain epäselvää, niin otathan yhteyttä minuun. Olen erittäin kiitollinen, kun osallistut tutkimukseeni.

Pyydän palauttamaan haastattelulomakkeen _____ mennessä_____.

LIITE 2: Haastattelulomake

Taustatiedot:

1. Mikä on ammattinimikkeesi?
2. Kuinka kauan olet toiminut kasvattajana päivähoidossa?
3. Kuinka kauan olet toiminut kasvattajana nykyisessä päiväkodissa?

Teema 1 – Leikki päiväkodissa

1. Miten kuvailisit leikkiä päiväkodissa?
2. Mitkä asiat mielestäsi vaikuttavat leikin toteuttamiseen päiväkodissa?
3. Minkälainen on mielestäsi hyvä leikkiympäristö? Mitä asioita se pitää sisällään?
4. Minkälaisena koet päiväkotinne leikkiympäristönä?

Teema 2 – Fyysinen leikkiympäristö

1. Mitä mielestäsi tarkoitetaan päiväkodin fyysisellä leikkiympäristöllä?
2. Minkälaisena koet päiväkotinne fyysisen leikkiympäristön?
3. Minkälaisena koet päiväkotinne leikkiympäristönä tiloja ajatellen? Sisäleikeissä? Ulkoleikeissä?
4. Toivoisitko joitain muutoksia päiväkodin leikkiympäristöä ajatellen? Jos, niin minkälaisia?
5. Uudistetaanko ja ylläpidetäänkö leikkiympäristöä riittävästi? Jos, niin miten?
6. Onko päiväkodissanne mielestäsi riittävästi leikkivälineitä? Jos ei, niin mitä kaipaisit lisää? Minkälaisia on riittävästi?
7. Uudistetaanko leikkivälineitä riittävän usein? Minkälaisia uudistuksia kaipaisit?
8. Laajennetaanko leikkiympäristöä riittävästi lähiympäristöön ja luontoon? Jos laajennetaan, niin minne?

Teema 3 – Psykkinen ja sosiaalinen leikkiympäristö

1. Mitä mielestäsi tarkoitetaan päiväkodin psykkinisellä leikkiympäristöllä?
2. Minkälaiseksi koet päiväkodin psykkinen leikkiympäristön?
3. Mitä mielestäsi tarkoitetaan päiväkodin sosiaalisella leikkiympäristöllä?
4. Minkälaiseksi koet päiväkodin sosiaalisen leikkiympäristön?

Teema 4 – Kasvattaja leikkiympäristön luoja

1. Minkälaisena koet kasvattajan roolin leikkiympäristön luoja? Mihin asioihin olisi mielestäsi tärkeää kasvattajana kiinnittää huomiota?
2. Onko joitain asioita, joita voisi edellä mainituissa asioissa päiväkodissanne muuttaa? Jos on, niin mitä ja miten?
3. Osallistutko jollain tavalla päiväkodin leikkiympäristön luomiseen? Miten?
4. Otetaanko lasten omat toiveet leikkiympäristön suhteen huomioon? Jos otetaan, niin miten?

Lopuksi: Mitä muuta haluaisit kertoa päiväkotinne leikkiympäristön luomisesta?